

Hoogleraar Louise Fresco ziet in energieproductie een kans voor landbouw

'Alles kun je hergebruiken'

Als lid van de Sociaal Economische Raad (SER) werkt ze op dit moment aan een advies dat oproept meer organisch materiaal uit de landbouw te benutten voor groene energie. Louise Fresco, hoogleraar duurzaamheid aan de Universiteit Amsterdam, wijst op het potentieel aan energie in de agrarische sector, zonder dat dit de voedselzekerheid bedreigt.

tekst Tijmen van Zessen

Onlangs schudde LTO Nederland de agrarische sector eens goed wakker. Er ligt voor de landbouw een wereld aan mogelijkheden om duurzame energie op te wekken. Nu al is een vijfde deel van de groene energie in Nederland afkomstig uit de landbouw. Als grootste gebruiker van de openbare ruimte liggen de kansen voor het oprapen. Louise Fresco deelt die visie en zit samen met onder meer LTO in de Sociaal Economische Raad (SER), een belangrijk orgaan dat de overheid van advies voorziet. De hoogleraar duurzaamheid heeft een staat van dienst op het vlak van verduurzaming van de voedselvoorziening, ze was onder meer adjunct-directeur-generaal landbouw van de FAO, de voedsel- en landbouworganisatie van de Verenigde Naties.

Kunt u een tipje van de sluier oplichten van het advies dat u gaat geven?

'Het gebruik van biologisch materiaal voor energieproductie is op zichzelf heel logisch. Er zit veel potentieel in planten. Ze bevatten cellulose, hemicellulose en lignine, waarin veel energie uit het zonlicht is opgeslagen. De landbouw moet inzetten op technisch hoogwaardige processen om deze energie te winnen. Celwandmateriaal is een veelvoorkomende stof op aarde.'

Concurrert deze vorm van energieproductie niet te veel met de productie van voedsel?

'We moeten inderdaad oppassen dat de productie van energie niet ten koste gaat van de voedselproductie. Bovendien zijn de landbouwgronden in Nederland te hoogwaardig voor de productie van energie. Daarom is ons advies om alleen niet-eetbare producten te gebruiken voor groene energie. Op de eerste plaats door het gebruik van reststromen en mest.'

'Het is belangrijk om goed na te denken over welke producten wel en welke niet duurzaam zijn voor energieproductie. Er is nog veel materiaal dat we nu niet gebruiken, maar dat op termijn wel geschikt is als energiebron. Denk bijvoorbeeld aan het gebruik van slachtafval. In feite kunnen we alles hergebruiken, maar het moet wel zorgvuldig gebeuren. Eerst zul je moeten kijken naar hergebruik van bijvoorbeeld bepaalde nutriënten, dan pas naar energie. Naast de inzet van reststromen is bijvoorbeeld de algenteelt een interessante ontwikkeling.'

'De technologie is nog schaars, maar de landbouw moet ruimer kijken. Ik kan me juist goed voorstellen dat de landbouw de komende vijftig jaar verder zal gaan industrialiseren.'

'Alleen niet-eetbare producten gebruiken voor de productie van groene energie'

Pleit u daarmee ook voor varkensflats en/of megastallen?

'Daar ligt geen logisch verband. Het probleem met grootschaligheid in onze samenleving is dat je daarmee de band doorsnijdt die bestaat tussen consument, landschap en producent. Ik vind dat de samenleving voeling moet houden met de productie van voedsel. De landbouw heeft in Europa meerdere functies, denk aan zorgboerderijen, behoud van biodiversiteit en de kleuring van het landschap met koeien in de wei.'

'Tegelijkertijd zie ik wel veel potentieel in technologische ontwikkeling. Ik juich initiatieven toe zoals de Vrijekeuzestel, die gepresenteerd werd tijdens de opening van het Melkvee Academisch Jaar

in 2009. Er is een toekomst weggelegd voor gezinsbedrijven met een hypermoderne stal waarin veel aandacht is voor dierenwelzijn. Maar voor de consument is het lastig om te begrijpen dat grootschalig niet per se ten koste van dierenwelzijn gaat en vaak zelfs efficiënter is.'

Stelt de sector zich nog onvoldoende open?

'Ik vind de sector opener dan vijftien jaar geleden. Voorheen was er meer een kloof tussen landbouw en maatschappij. De boer, dat was die man die weidevogeltjes wegmaaide met zijn trekker. De landbouw heeft dat beeld rechtgezet, maar ontmoet bij de burger nog altijd een tegenstrijdigheid. Die kiest voor de kiloknaller in het winkelschap, maar wil wel tegelijkertijd dartelende lammetjes in de groene weide zien.'

'Supermarkten hebben veel energie gestoken in etikettering en transparantie van de voedselketen, maar dat heeft het gedrag van de consument nog weinig veranderd. Op dit moment zijn de supermarkten in dialoog over hoe consumenten op een simpele manier informatie kunnen krijgen over de duurzaamheid van een product.'

'Daarnaast is het belangrijk dat jongeren leren hoe hun voedsel tot stand komt. Mensen vinden het normaal dat ze veel geld uitgeven aan een vakantie, maar niet aan voedsel, terwijl dat van veel groter belang is. Vijftig jaar geleden besteedde een Nederlander gemiddeld vijftig procent van zijn inkomen aan voedsel, nu is dat nog maar tien à elf procent.'

Verandering van gedrag valt niet mee zolang de kiloknaller een alternatief is voor duurzamer vlees. Zou het niet beter zijn de kiloknaller te verbieden, of er een heffing op te zetten?

'Nee, want het interessante aan de mens is dat hij kan leren van zijn fouten. Twintig jaar geleden begon de discussie over CO₂-uitstoot en had bijna niemand een idee waar het om ging. Nu ziet iedereen dat vermindering van de CO₂-uitstoot belangrijk is voor duurzaamheid van onze planeet. Het is best mogelijk dat die dimensie van duurzaamheid over twintig jaar op een heel ander vlak ligt. Ik ben geen fundamenteel tegenstander van het eten van vlees. Ik ben wel voorstander van matiging en substitutie; het is niet verstandig om elke dag vlees te eten. Ik waardeer het dat grote bedrijven als Vion goed nadenken over een ander soort productieketen. Het is nu al mogelijk om een deel van de eiwitten in verwerkt vlees te vervangen door lupine-eiwitten.'

De wereldbevolking blijft voorlopig groeien, hoe kijkt u aan tegen de inzet van genetisch gemodificeerde organismen om de voedselzekerheid te waarborgen?

'Als we op elk landbouwgebied de modernste technieken toepassen die er zijn, dan is genetische modificatie niet nodig. Maar soms biedt genetische modificatie mogelijkheden. In delen van Afrika zijn veel gronden te zout of te zuur voor een goede gewasopbrengst. In die situaties zie ik wel potentieel voor een genetisch gemodificeerd gewas dat resistent is tegen dergelijke toxiciteit.'

'Het is dom geweest dat in het verleden is begonnen met het toepassen van herbicide resistente gewassen. Dat bevorderde het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en stelde genetische modificatie in een onterecht kwaad daglicht. Intussen gebeurt het omgekeerde ook. Door rassen te kweken die resistent zijn tegen plagen en ziekten, is een besparing mogelijk op gewasbeschermingsmiddelen. En dat is goed voor de biodiversiteit.'

'Europa heeft een te negatieve houding ten aanzien van genetisch gemodificeerde organismen, al zie ik dat veranderen. Negatieve effecten voor gezondheid en milieu zijn vooralsnog niet aangetoond, maar afwezigheid van bewijs wil nog niet zeggen dat ze er niet zijn. Ondertussen verbetert de techniek zich voortdurend: vergelijk het met de eerste auto, die had geen remmen, geen verlichting of gordels en je mocht er zonder rijbewijs in rijden.'